

nek régebbi és egykorú történetéhez. Örvendetes volna, ha a többi főigazgatóság is követné a budapestinek szép példáját. N.

Aság. h. ev. tanárok és el. iskolai tanítók orsz. egyesületének évkönyve az 1917/18—1918/19—1919/20—1920/21. évekről. Szerkesztette Dr. Szelényi Ödön titkár. Mezőtúr, 1922.

Aki a multban figyelemmel kísérte azt az egyre izmosodó tevékenységet, melyet az ág. hitv. ev. tanárok és tanítók orsz. egyesülete közoktatásügyünk és közművelődésünk emelésére immár 14 év óta kifejtett, bizonyos fájdalommal veszi kezébe ezt a kis füzetet, a legutóbbi négy esztendő munkásságának összefoglaló ismertetését. Eddig egy-egy munkás év tevékenységéről 100—150 lapon számolt be az egyesület mindenkori titkára, most négy év munkája elfér rövid 31 lapon; az eddigi évkönyvek soraiból a sikeres munka büszke öntudata szállt felénk, a további fejlődés zavartalan, tiszta reménye, most egy lesújtott, fájdalommal csaldódásra ébredt lélek kesergése, aggodalmaskodása, majd — és ez a vigasztaló — élni akarása indít meg bennünket. Valóban, oly sok anyagi és szellemi veszteségről számol be ez az évkönyv, oly sok nemes eszme sorvadásáról, hogy a dacos magyar lélek minden erejére van szüksége az egyesületnek, ha a romok helyén újra akar építeni.

A füzet különben az 1917—21. évek krónikájával kezdődik az egyesület egyik megalapítójának, volt titkárának (G. J.-nek) feljegyzéseiből. E krónikás feljegyzéseket követi a titkári jelentés az 1918—20-i két meddő esztendőről. Valóban szomorú jelentés: halotti búcsúztató ez. Elbúcsúztatja a fájdalmasan nélkülözött kartársakat, kiket a trianoni vonal tart távol, megállapítja azt a példátlan veszteséget, melyről a következő kis statisztika nyomban meggyőzhet: 1918-ban az ev. tanerők száma 1951 volt, ma 799; a tanulók száma 166,406, ma 71,837. Elemi iskola volt 1254, megmaradt 556, polgári fiú- és leányiskola volt 9, megmaradt 2, tanítóképző volt 5, megmaradt 2, fiúgimnázium 16, megmaradt 6, theol. akadémia 3, maradt 2. Végül színes szavakkal eseteli a proletárdiktatúra pusztításait az ev. iskolaügy terén és a csehek vandalizmusát a Felvidéken; annál több ok a cselekvésre.

Az 1920/21. évben az egyesület csak lassan-lassan ocsúdik fel abból az aléltságból, melybe a nagy tragédia sodorta. Inkább csak megindult a munka ebben az évben. Az egyesület érdemes titkára öt pontban előterjeszti egészséges javaslatait, melyeknek megvalósítása nagyot lendítene az egyesület életén, s a tanárok, főleg a főiskolai tanárok is újra felvették irodalmi munkásságuk fonalát. (A jogakadémiai tanárok emlékkönyve a nikolsburgi béke 300 éves évfordulójára, Bruckner Győző: *A Szepesség reformációja a legjelentősebbek.*)

A titkári jelentéseket két értekezés követi: Böhm Dezsőtől *Új irány a leánynevelésben* és Szelényi Ödöntől *A német «wándormadár» mozgalomról* címen. Az első voltaképen propagandírás a budapesti magyar ev. egyház létesítette új ág. ev. leánylyceum céljainak szolgálatára, melyet az Orsz. Nőképző Egyesület internátusának bérbevétele kapcsán teremtett meg Raffay Sándor ev. püspök. Ez az intézet egyes leányközépiskolákban létesített, de utóbb megszűnt továbbképző tanfolyamok hiányát kívánja pótolni; befogadja azon intelligens családok gyermekeit, kik gimnáziumba vagy kenyérkereső pályára menni nem akarnak. Az intézet három évfolyamú. A tanterv az irodalmi és művészeti

nevelésre (rajz, festészet, zene, kézimunka) valamint a modern nyelvek (német, francia, angol) tanítására veti a fősúlyt, de nem mellőztetnek a természettudományok, valamint egyes praktikus ügyességek sem (gyorsírás, tánc). A legfőbb érték azonban a tanító eljárásban van, mivel az ismereteknek minél alaposabb megértetésére sokat szemléltetnek: a növendékek sűrűn járnak színházakba, hangversenyekre, múzeumokba, vetítógépes előadásokra és ők maguk is rendeznek ünnepeket az emberi kultúra nagyjainak emlékezetére.

Egy több évtizedes *multa* visszatekintő, de nálunk még ismeretlen német mozgalom ismertetése a tárgya a következő értekezésnek. Ez az úgynevezett német *vándormadár* mozgalom. Még 1898-ban alapította meg egy Fischer Károly nevű primanus a Berlin melletti steglitz-i gimnáziumban mint a Németországban a 80-as évek vége óta észlelhető hatalmas szabad diáksági mozgalmak (*Freistudentische Bewegung*) egyik hajtását. A szabadságra vágyó ifjúságnak az egyesülése volt ez a szabad szövetség, mely kezdetben — megvetvén úgy a szülői, mint a tanári tekintélyt és fennhatóságot — szélsőséges irányba lendült, de csakhamar a helyes útra tért. Célja kisebb és nagyobb vándorlások által a vándorló hajlamot fejleszteni, a természet szépségei iránti érzéket felébreszteni, a földnek és népnek a megismerését lehetővé tenni; fejleszti a bajtársiasságot, az ifjúságot önállóságra, egyszerűsége, mértékletessége neveli. A vándormadár pl. büszke arra, hogy a nikotin- és alkoholtalimat szigorúan megtartja, hogy minél kevesebb költséggel végez vándorlásait: maga készítette étel, szalmakazal vagy szénapajta mint fekvőhely kielégíti minden igényét. A vándormadárnak a figyelemre legmértöbb vonása azonban a néppel való sűrű érintkezése és ez bizonyára egyik legfőbb célja is, mert megismervén a népet, oktatja, énekeivel és egyéb előadásaival mulattatja, a még élő népdalokat feljegyzi. Ezért a dalkultúra kiválóan jellemzi ezeket a turistáknak öltözött ifjakat. A cikk írójának a múlt nyáron személyesen is volt alkalmja a leitmeritzi vándormadarak késmárki szereplését megfigyelni és teljes elismeréssel nyilatkozik róluk. Nappal bejárták a Tatra gyönyörű vidékeit, este pedig gondoskodtak a város közönségének nemes szórakozásáról: több izben adtak elő (a szabad ég alatt is) Hans Sachs-dramákat, néhány jelenetet Schiller *Wilhelm Tell*jéből, sőt a templomban egy misztériumjátékot is mutattak be nagy hatással, a régi német dalok pedig szünet nélkül zengtek ajkukon. A cikk írója azonban — igen helyesen — nem gondol ennek a német vándormadármozgalomnak valami új egyesület alakjában való átültetésére (hiszen egyesületünk van már elég), csak egyik legegészségesebb (és nálunk új) eszméjének megvalósítását sürgeti a már meglévő egyesületek körén belül. Ez az egészséges eszme, amely egyik egyesületünkben sem részesült eddig kellő méltánylásban és amelyre a kultúrában annyira elmaradt, a nemzeti jövő szolgálatában pedig meglehetősen szűkkeblű népünknek oly nagy szüksége volna, a *nép művelése* (*Arbeit am Volke*). Milyen szép és milyen szükséges feladat volna, ha céltudatos és lelkes ifjak csoportokba verődve a színpad igénybevételével, dalok, lelkes szavatok varázsával elvinnék a magyar irodalom, a magyar nemzeti kultúra, a magyar kultúra ismeretét és szeretetét ennek a kis országnak minden zugába. Bizonyára többet lendítenének a magyar ügyön, mint a most divó felolvasások, buzdító beszédek, melyek bizony csak mérsékelt hatást érnek el. A gondolat oly

egészséges, olyan megkapó, hogy a legmelegebben ajánljuk az illetékes tényezők figyelmébe.¹

Az évkönyvet az 1921 nov. 9-én Budapesten tartott közgyűlés jegyzőkönyve zárja be. Ez a közgyűlés a további munkás akarat jegyében folyt le, biztatóul a jövőre.
Lersch Ernő.

Az Országos Református Tanáregyesület Évkönyve az 1920—21-ik tanévre. Szerkesztette **Barcza József** főjegyző. Debrecen, 1921.

E 40 lapra terjedő füzet tartalmából kiemegassuk az az elnöki megnyitó beszéd, amelyet *Dóczi Imre* az egyesület 1922 aug. 25-i közgyűlésén mondott. A jelen undorító tünetei között a reménység hitével idézi Széchenyi mondását a *Világ* című művéből: őt a rothadás szaga ébresztette fel. Dóczi Imre az ősi nemzeti bűnökben látja a rothadás igazi okát, amelyet maga a nemzet is nagy csapások alatt annyira felismert, hogy 1546-ban törvény is szól róla. Az utóbbi évtizedekben utunk megfertőzött levegőjű téren haladt át, romlás bacillusai vannak bennünk s valódi lélekbeli renaissance menthet meg. E szempont az iskolától azt követeli, hogy az oktatás mellett legyen intenzívebb a nevelés, vallásos, hazafias nevelés s mert az új nemzedék sanyarúbb, nehezebb viszonyok közé fog kerülni, azért az iskolának a testi nevelésre is nagyobb gondot kell fordítania. Az iskola feladata most különösen nehéz, de dicső, mert az emberiségnek egy nemzetet tart meg.

A gondolatokban gazdag beszédhez harmonikusan csatlakozik a füzetben *Madai Gyulának*, az Orsz. Középisk. Tanáregyesület főtitkárának üdvözlő beszéde, aki felidézti Tisza István életéből a képviselőházi mérenyletet, amikdön a lőporfüstfelhő eloszlása után a rettenthetetlen gróf megrázta a csengőt és mintha semmi sem történt volna, belekongatta a dermedt csendbe zord kijelentését: «Uraim, az ülést folytatjuk!» Mi, a leterítésre szánt magyarok, a világdőrej elültével ugyanígy dörögjük a trianoni társaság felé: Uraim, a munkát folytatjuk!

Ennek a munkafolytatásnak egyik nagyértékű részlete lesz az a mód, ahogyan az egyesület az elszakított, a haza testéről letépett kartársakkal testvéri szeretetben, ethikai közösségben, belső lelki kapcsolatban kíván maradni. Konkrét nevezetes intézkedés történt továbbá az ifjúság vallásos nevelésének intenzívebbé tételére azért, hogy a vallás-oktatók számára valláspedagógiai kurzus létesítése határozottatott el.

Tartalmazza még az évkönyv az egyesületnek 1917-től 1921-ig terjedő rövid történetét, az 1922 aug. 25-i XV. rendes közgyűlés jegyzőkönyvét, egyesületi kisebb jelentéseket.
Szűcs Ernő.

ÚJ MAGYAR KÖNYVEK, FÜZETEK ÉS FOLYÓIRATOK.

Dr. Angyal Pál: A szociológia vázlata. Kézirat gyanánt. I. kiadás. Pécs, 1922. Dunántúl könyvkiadó és ny. r.-t. (N. 8-r., 70 l.) Ára 180 K.

Bene Lajos: A nép gondozása. Második, lényegében változatlan kiadás. Eger, 1922. Egri nyomda r.-t. (8-r., 123 l.)

¹ Hasonló gondolatot vet fel *Harsányi Kálmán Lantos diákok* c. vasárnapi levelében. (A Nép, 1922 április 2-i szám.)
A szerk.